

4 FC

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

KVĚTEN 1968

ROČNÍK V — 5

Májové dny

Konec letošního dubna zastihl jindy poklidnou Sobotku v rušných přípravách. Mládež chystala pálení čarodějnic (dříve pálení reakce, ještě dříve pálení čarodějnic), představitelé města si lámali hlavu, koho pozvat jako řečníka na prvomájovou manifestaci a jak zajistit její důstojný průběh. Nakonec byl přijat návrh pozvat nového ministra kultury a informací Miroslava Galušku, neboť Sobotka, i když není oficiálně ještě stále městem, chce zůstat kulturním centrem v jičínském okrese. Ani jsme mnoho nedoufali, že to „vyjde“. A vyšlo to! 26. dubna hlásil telefonicky sekretariát ministerstva kultury a informací, že soudruh Galuška do Sobotky přijede. S trochou závisťi potvrdili tuto skutečnost i pracovníci krajského a okresního výboru Národní fronty. Redakce Pochodně naší telefonické zprávě neuvěřila, a třebaže oznámila, kdo bude v kterých městech mluvit, Sobotku neuvědla. Přesto pro jistotu vyslala do Sobotky na 1. máje svého redaktora Otakara Rydla.

Mezitím se do všech vesnic Sobotecka rozletly letáčky zvoucí na oslavy, před radnicí se objevila tribunka, celé město se slavnostně vyzdobilo a nastal 1. máj 1968. Již od rána vyhrával místní rozhlas a na MNV se scházeli vedoucí představitelé města. Stále ještě panovaly obavy, zda soudruh ministr přijede.

Přijel už před devátou hodinou. Prostý a srdečný, čerstvý nositel Řádu republiky, pobesedoval si na MNV s přítomnými a pak se odebral na náměstí, kde promluvil k více než dvěma tisícům shromážděných občanů (celý projev otiskujeme). Pak se prošel naším městem, s velkým uznáním se vyslovil o kulturní tradici města, o náplni práce Archivu Fráni Šrámka a jeho recitačního studia, líbil se mu Šolcův dům, navštívil i sobotecký hřbitov a byl nadšen akustikou hodovní síně na Humprechtě a krásnou vyhlídkou s ochozu zámku. V srdečném rozhovoru odpovídal představitelům města na četné otázky o aktuálních problémech současného života a potvrdil, že měl na prvního máje hovořit v Hradci Králové, ale dal přednost Sobotce, protože ho požádala dříve.

Byl to zdařilý první máj bez oficiálně organizované účasti, ale tím upřímnější a srdečnější. Velkou zásluhu o to má právě ministr Miroslav Galuška, kterému ještě jednou děkujeme za to, že do Sobotky přijel a kterého u nás opět vždycky rádi uvítáme.

Stejně hezky vyzněly i oslavy Dne osvobození 9. května. V jeho předvečer se konal lampiónový průvod z náměstí k pomníku padlých u školy, kde promluvil zástupce SPB Vladěk Macoun, a k hrobu rudoarmejců u hřbitova, kde přednesl projev předseda MNV František Hejn. Na obou místech byly položeny věnce, mladí recitovali verše a zahrála hudba pana Janků. Čestnou stráž u pomníku padlých stáli opět po několika letech bratři Holman a Černý v historických uniformách italského a ruského legionáře.

Letošní májové oslavy se v Sobotce skutečně vydařily.

Projev ministra kultury a informací Miroslava Galušky

Vážení přátelé,

letošní 1. máj v naší zemi se v mnohém ohledu liší od májových oslav předchozích let.

Pracující naší země slaví svůj svátek ve zvláštním ovzduší československého jara, v ovzduší nových nadějí, čínorodé aktivity a slibných perspektiv.

Téměř celý loňský rok jsem prožil v kanadském Montrealu, kde jsem byl svědkem těžko popsatelného triumfu vynalézavosti, obrazotvornosti a řemeslné zdatnosti československých umělců, techniků a dělníků. Zatímco jsme se hráli na výsluní úspěchu a přijímali hold miliónů návštěvníků Světové výstavy, vždy znovu jsme se museli vypořádat s otázkou: čím to, že se nám již podruhé v rozmezí devíti let podařilo omráčit svět a dosáhnout všeobecného uznání, když doma vytrvale a více méně marně zápolíme s neduhy, které sužují všechny naše občany, ztrpčují jim život a podvazují jejich tvůrčí síly?

Prožili jsme řadu měsíců v zemi, jež se chlubí druhým místem na světě co do životní úrovně obyvatel. A když jsme se rozhlíželi kolem sebe a porovnávali Kanadany s našimi lidmi, dospívali jsme k závěru, že celková vzdělanostní a kulturní úroveň našich lidí je vyšší, že jsou schopni dosahovat stejných, ne-li lepších výkonů a výsledků než obyvatelé Kanady. Příčinu jsme spatřovali v jedné věci: v tom, že tuhý centralismus, spoutávající tvořivou iniciativu, administrativní a direktivní metody v politice a ekonomice způsobují, že výsledky, kterých doma dosahujeme, jsou hluboko pod našimi možnostmi, a že je proto třeba stav věcí změnit.

Toto poznání zrálo v hlavách mnoha našich lidí už po léta, nacházelo svůj výraz v kritických připomínkách dělníků a rolníků, v pracích našich ekonomů, filosofů, v článcích našich publicistů a spisovatelů. Naráželo však na soustavný odpor tam, kde se rozhodovalo o osudech naší země.

Údálosti loňského podzimu a jednání prosincového a lednového pléna ústředního výboru KSČ přinesly zlom v celém našem veřejném životě a přivedly do pohybu síly, jež se spojují v mocný obrodný proud, který mění obraz života naší společnosti.

V první fázi demokratizačního procesu zákonitě převládla kritika minulosti, nelítostný rozbor chyb, omylů a nedostatků, jimiž byl poznamenán život naší země v uplynulých letech. Tato kritika účtovala se systémem, který umožňoval nezákonné zákroky proti čestným a bezúhonným lidem a nekontrolovatelnou zvůli jedinců. Vypořádávala se se systémem, v němž se rozcházel slova s činy, kde ústavou zaručené svobody slova, tisku, spolčování a shromažďování byly oklešťovány a kde mnoho poctivého a obětavého pracovního úsilí přišlo nazmar vinou subjektivismu a diletantismu v řízení národního hospodářství.

Tento kritický pohled zpět byl nutný a bezpochyby bude ještě dále pokračovat. Neměl by se však zcela a beze zbytku zmocnit naší pozornosti a stát se jediným předmětem našeho zájmu.

Nemůžeme žít jenom kritikou minulosti. Poučení a varování chybami, jež jsme si ozřejmili, vstupujeme do nového období života naší společnosti, v němž si kládeme cíle, jež vyvolávají zájem a pozornost celého světa.

Ministr Miroslav Galuška s představiteli města na prvomájové tribuně.

Jde nám o to, důsledně naplňovat humanistické cíle socialismu, vytvořit „socialistickou společnost, zbavenou třídních protív, ekonomicky, technicky a kulturně vysoce vyvinutou, sociálně i národnostně spravedlivou, demokraticky organizovanou, kvalifikovaně řízenou, umožňující bohatstvím svých zdrojů důstojný lidský život, soudružské vztahy vzájemné spolupráce mezi lidmi a svobodný prostor pro rozvoj lidské osobnosti“. Nebude to snadná cesta a musíme počítat s mnoha překážkami a protivenstvím. Budeme muset překonávat staré šablony a návyky, ne každý bude hned všemu rozumět. Půjdeme leckdy neprobádanou krajinou, budeme muset experimentovat. Nemůžeme počítat s okamžitými úspěchy. Dalekosáhlé strukturální změny v ekonomickém, politickém i kulturním životě naší země si vyžádají mnoho úsilí a obětavosti. Uvolní však, jak věříme, veliké tvořivé síly. Umožní, aby se místo jednoty formální mohla zrodit a projevit skutečná jednota našeho lidu ve věcech základních a pro náš stát životně důležitých.

Linii naší nové politiky vytyčuje akční program, se kterým předstoupila před celou veřejnost komunistická strana. Tento akční program není seznamem hotových receptů; je východiskem a nikoli závěrem naší současné politiky. Je to dokument otevřených myšlenek, který vyzývá k jejich tvořivé aplikaci na závodech i v družstvech, ve všech společenských organizacích.

V duchu tohoto akčního programu komunistické strany vypracovala a předložila svůj program i nová vláda. Její programové prohlášení vychází ze střízlivého pohledu na stav věcí v naší zemi. Nic nezastírá ani nepředstírá. Rozebírá otevřeně příčiny našich dosavadních problémů, věcně hodnotí pozitivní výsledky dosavadního vývoje a formuluje úkoly pro budoucnost. Jsou to veliké a složité úkoly. Můžeme je splnit jenom tehdy, bude-li mít vláda ve své činnosti podporu všeho lidu, bude-li se moci opírat o jeho důvěru a aktivitu.

Máme zcela ojedinělou historickou příležitost. Naši zemi v tuto chvíli sleduje i v příštích týdnech a měsících bude sledovat se soustředěným zájmem celý svět. Dosáhneme-li úspěchu, ovlivníme v kladném smyslu směřování lidské společnosti k plně demokratické a socialistické společnosti, k rychlejšímu vítězství oněch idejí,

pro které se naše národy rozhodly na základě svých velkých a často draze placených zkušeností. Kdybychom však selhali, mělo by to neblahé následky pro naši zemi i negativní dopad na vývoj v ostatním světě.

V letošním roce oslavíme 50. výročí vzniku samostatné Československé republiky. Bylo to půl století světodějných událostí, revolučních zvrátů, válečných bouří, obav, ale i nových nadějí lidstva. Jsme hrdí na to, že v těchto zápasech Československo mělo a má svůj významný podíl. Spočíval a spočívá v neutuchajícím úsilí o upevnění národní svobody a nezávislosti, demokratických práv a sociální spravedlnosti, o mír v Evropě a na celém světě. Vyvrcholení všech těchto snah našich národů spatřujeme v obrodném procesu, který probíhá v naší zemi. Výsledky, které tento proces přinese, budou nejlepší oslavou padesátého výročí naší samostatnosti.

Dnes oslavují pracující na celém světě svátek práce — první máj. Pociťujeme s nimi hlubokou solidaritu. Zdravíme své nejbližší přátele a spojence v socialistických zemích. V předvečer výročí osvobození z fašistické okupace pozdravujeme zvláště srdečně sovětský lid, který se rozhodující měrou zasloužil o naši novou svobodu. Vyslovujeme svůj obdiv a sympatie statečnému lidu Vietnamu, který už po léta prolévá krev v boji proti americkým agresorům. Zdravíme však i ty progresivní síly v Americe, které stupňují svůj odpor proti válečným dobrodružstvím. Zdravíme všechny soudruhy a přátele v západoevropských zemích, kteří s takovými sympatiemi sledují v posledních měsících události v naší zemi. Chceme je ujistit, že jejich naděje nezklameme.

U hrobu Fráni Šrámka.

2 foto Fr. Tichá

Vážený přátelé,

s radostí jsem přijal pozvání na váš první máj. Žijete ve městě s bohatou a stále živou kulturní tradicí, v jednom z nejkrásnějších koutů naší vlasti. Převratné události začínají obvykle v hlavních městech a teprve postupně se přenášejí na venkov. To, oč nám v této době v naší zemi jde, není však žádná palácová revoluce v sídelním městě, výměna jedné garnitury vedoucích představitelů státu za druhou. Jde nám o pronikavou změnu v politickém životě naší země, v jejím hospodářství i v kultuře. Jde o každého z nás, o naši budoucnost, o šťastný život našich dětí. Nepřicházím k vám s plánnými sliby, ale s výzvou, abyste i vy, každý na svém místě, přispěli k uskutečnění velkého programu, snad nejdopovědnějšího, jaký si naše národy kdy vytyčily. Hleďte spolu s novou vládou cesty, které nás společně povedou k úspěchům. Sjednoťte v Národní frontě síly pro šťastnou budoucnost naší milované země Československé socialistické republiky.

ZEMŘEL VÁCLAV FRÝBA

12. dubna 1968 v Sobotce náhle zemřel odborný učitel v. v. Václav Frýba, výborný pedagog, pilný vlastivědný pracovník a věrný Soboták, dlouholetý redaktor Věstníku soboteckého, školního časopisu Budujeme a do poslední chvíle člen redakční rady našeho Zpravodaje. Bylo mu 68 let. Rozloučili jsme se s ním 18. dubna v semilském krematoriu, kde nad jeho rakví promluvili Drahomíra Bílková-Kyzivátová, Josef Kozák a zástupce jeho rodné obce Radimi.

Se jménem Václava Frýby se budeme na stránkách Zpravodaje setkávat stále. Teprve s odstupem času bude možno zhodnotit plně jeho nesmírný přínos pro soboteckou školu, kulturu a pro poznání celého našeho kraje, jeho práci novinářskou a literární. Stále bude možno otiskovat materiály z jeho bohaté písemné pozůstatosti. Zůstane nám trvale příkladem a vzorem.

K uctění jeho památky otiskujeme několik drobných vzpomínek jeho žáků, přátel a spolupracovníků. Sešlo se nám jich tolik, že jsme byli nuceni použít jen kratších úryvků z nich a ještě se na všechny nedostalo.

Dr. Jaroslav Lepař, Praha: Znal jsem ho od mládí, ještě jako student jsem ho viděl hrát v Radimi v hospodě v Šamberkově hře, byl znamenitý. A pak jsme se vídali skoro každý rok. Byl milý, dobrého srdce, těšil se na každé setkání. Jeho ušlechtilé zájmy, jeho láska k Sobotce a jejím slavným rodákům, jeho nezištná obětavost, podnětné kulturní úsilí, to vše bohatě naplňovalo jeho život. Byl to dobrý člověk, s jakým se dnes jen zřídka potkáme, jeho odchodem jsme ochuzeni všichni, kdož jsme ho znali...

Gustav Baumhaier, Praha: S kolegou Frýbou setkal jsem se poprvé na měšťanské škole v Sobotce. Byl to člověk přímého jednání, svědomitý učitel a dobrý kolega. Když jsem navrhl v učitelské konferenci zřízení Pokusné diferencované školy v Sobotce, měl porozumění pro výzkumnou práci ve školství, která žádala zvýšenou bezplatnou činnost. Nelitoval ani nákladu na zájezdy do Prahy za poznáním nových obrodných reformních snah, vedených doc. dr. Příhodou...

Jiří Zlatník, Praha: Václava Frýbu jsem poznal už v roce 1940, kdy jsme spolu působili krátkou dobu na tehdejší měšťanské škole chlapecké v Sobotce. Potom jsme spolupracovali v letech 1952—1958. Ač byl existenčně poškozen v neblahém údobí padesátých let, dovedl trpělivě nést křivdu. Odpovědný v plnění svých pedagogických úkolů, vždy připravený k jakékoli pomoci, v každé práci pečlivý, v jednání rozvážný, hluboce lidský a taktivní. Takový byl vždy a takový mi navždy zůstane v paměti.

Jaroslav Šťastný, Praha: Odešel vzácný člověk, vynikající pedagog, který věnoval celý svůj život škole a svému městu, které tak miloval a zvětšil ve svých knihách. Vzpomínám na chvíle, které jsem s Václavem Frýbou prožil jako mladý učitel v sobotecké škole. Jeho pracovní přesnost, odpovědnost, důslednost, pedagogický takt, se kterým přistupoval k dětem, jeho hluboká, prociťená láska k vlasti, která přímo vyzařovala z jeho nitra, byly a jsou zářným příkladem v mé učitelské praxi. Nedovedl nikdy zarmoutit, ale svým břitkým vtipem šířil radost a dobrou životní pohodu. Dnes tedy už jen vzpomínám — a občas beru do rukou jeho knihy. Šťastný to člověk!

Jan Boudyš, Sobotka: Lituji, že Václav Frýba odchází právě v době, kdy v našem veřejném životě nastává citelný obrat k demokratickým a humanitním zásadám, jichž byl vždy stoupencem. To byl také hlavní důvod, že jsem si ho vážil a vždy ho budu rád vzpomínat...

Josef Barkman, Dobšice: Život pana učitele Frýby byl hluboce spjatý s osudem všech lidí Sobotecka a zvláště pak s údělem prostých lidí z venkova. Rozuměl době udřeným mámám, starostlivým strejcům a tetám, jejich mravenčí, klopotné práci na rodné hroudě, jejich odříkání, pokoře a věčnému doufání. Proto chodil stále mezi ně, vyptával se, utěšoval, povzbuzoval. Vždyť byl jeden z nich. Český kantor, rovné páteře, nedílná součást zdravého kořene národa, kterého zachováme po věčné časy v úctě. Čest jeho památce!

Jarko Elen, Bratislava: Spomienka, žiaľ, už len spomienka na vzácneho človeka a úprimného priateľa Vášu Frýbu, s ktorým som sa zoznámil už pred viac rokmi vtedy, keď ma písomne požiadal o zprávy a spomienky na nebohého básnika jičinského kraja Jožu Zindra, s ktorým som sa spriatelil za jeho pobytu na Slovensku v Martine. Napísal som mu všetko, čo som o Zindrovi vedel, a od tých čias sme si s ním pravidelne dopisovali. Osobne sme sa stretli iba dva razy v Prahe, no, pri tejto príležitosti sme sa ešte viacej zblížili a napokon sme uzavreli trvalé priateľstvo, lebo sme obaja poznali, že máme jednaké ideové zameranie: slúžiť aj drobnou, „okrajovou“ prácou svojim národom a tým i celému ľudstvu, ktoré ešte vždy len túži za skutočným trvalým mierom na našej rozmarnej zeme.

Škoda, preškoda, drahý, nebohý priateľu, že už darmo budem teraz čakať na Tvoje milé listy, alebo aspoň „korešpondáčky“, ktoré si zaplňoval vkusne svojím úhladným a úsporným písmom, odpovedajúc vždy starostlivo a pravidelne mesačne na moje listy a otázky, ktoré nás oboch zaujímali.

Posledný čas sme si „humorne“ sťažovali aj na naše narušené zdravie a vzájomne sme sa potešovali slovami: „Držme sa! Nedajme sa!“

No, darmo! Dni ľudského života sú asi už vopred zrátané? Musel si odísť do kraja skutočného, večného mieru prv ako ja, hoci som o pár rokov starší od Teba. No, nežil si nadarmo a Tvoja vytrvalá a obetavá práca Ti zaistila vďačné spomienky u Tvojich žiakov, priateľov a známych na dlhé časy. Ja k týmto spomienkam pripojujem i svoju skromnú, priateľskú spomienku zo Slovenska. Česť Tvojej pamiatke!

Anna Vodová, Netolice: Ještě mám dobře v paměti den 1. září 1925, kdy mne maminka vedla poprvé do příchovské školy, kde působil nový učitel — Václav Frýba. Pohlídl mne po vlasech, zeptal se, jak se jmenuji, a řekl: „Nanynko, viď, my se spolu budeme mít rádi.“ A měli jsme se rádi — on nás všechny děti a my jeho. Dělal nám z barevných papírů domečky, stolečky, židličky. Pamatuji se i na „Pampelišku“, kterou nacvičil s většími dětmi pro jeviště... Po roce jsme se s ním loučili s pláčem...

Po dalších čtyřech letech jsme se znovu sešli v první třídě, tentokrát na sobotecké měšťance. Setkání bylo milé, stejně jako všechny další vzpomínky. Byla jsem chudé děvče, u pana učitele stále ta Nanynka, ale on

nikdy nedělal rozdílu mezi chudými a bohatými, každému podle zásluhy. Byl přísný a hodně naučil. Škoda, že tak brzy odešel do nenávratna...

Olga Martincová, roz. Fejfarová: Václava Frýbu jsem poznala jednak jako svého učitele ve 4. ročníku zdejší měšťanské školy, jednak jako osobního přítele mého otce. Vzpomínám na jeho hodiny, kdy byl s námi ve třídě; měli jsme je rádi. Nyní si teprve uvědomujeme, jaké měl znalosti, jaké schopnosti, jaký rozhled po české literatuře...

Akad. sochař Václav Hlavatý: Vzpomenu-li na svá školní léta v sobotecké měšťance, jméno odborného učitele Václava Frýby je s touto vzpomínkou neoddělitelně spojeno. Byl mým třídním učitelem v roce 1939 a přednášel češtinu. S odstupem času vidím, jak pevný základ vědomostí o mateřské řeči nám dal. Byly tenkrát pohnuté doby a okupantský censor zle řádl i v učebnicích, zejména v čítance českého jazyka. Vzpomínám si, jak jednou vstoupil učitel Frýba do třídy vážný a zasmušilý. Měl vykonat vyšší vůli a vymazat z našich čítanek nežádoucí statě a básně. Mezi jinými měla zmizet i báseň Fráni Šrámka Raport. Dovedu si dnes ještě lépe představit, jak těžká vyučovací hodina to pro něho byla. On, který češtinu tak miloval, který měl tolik rád Šrámka, s kterým se osobně důvěrně znal, který nenáviděl válku, měl naříditi odstranění Raportu. A tak proto, aby nám žákům dal najevo svůj nesouhlas s touto nesmyslností, přednášeli jsme tu hodinu Raport snad všichni jednotlivě a nakonec sborově celá třída. Tak se zásluhou pana učitele Frýby stalo, že ač byla báseň z čítanek odstraněna, utkvěla nám pevně v paměti.

To byla zásluha našeho dobrého pedagoga, vynikajícího kantora Václava Frýby, na kterého nikdy nezapomenu.

Jana Zemánková, roz. Kasalická: Pan učitel Frýba byl klidný a vyrovnaný člověk, který si uměl mezi dětmi získat úctu a pozornost. Jeho hodiny češtiny byly tak promyšlené a zajímavé, že při výkladu upoutal snad každého. Při gramatice věděl vždy nějaké veselé přírodní, takže se nám vše lépe vrylo do paměti; při literatuře se mi líbilo, že se nám snažil co nejvíce přiblížit kraj, ve kterém žijeme. Neučil jenom látku, kterou měl v osnově, ale hodně ji obohacoval a rozšiřoval různými pověstmi, historkami a vyprávěním o slavných lidech Českého ráje. Tím jeho hodiny upoutaly i slabší žáky.

Ráda jsem s ním, s paní Frýbovou a našimi chodila romantickou cestou nahoru nad Sobotku na Carbaník a Vránovnu. Zde se vždy posadil na své oblíbené mís-

tečko v blízkosti lesa, natáhl svou nemocnou nohu a něco vyprávěl. Tomu místu jsem říkala „Frýbovo sedátko“.

To je má malá vzpomínka na člověka, kterého jsem měla v dětském věku ráda a kterého si nepřestanu vážit.

*

„Kdyby byl lidský život pohádka, v níž možno doufat ve splnění tří neskromných přání, měli bychom my, Sobotečtí, ať žáci či učitelé, přání jedině: alespoň na chvíli se vrátit do školních lavic či za katedru a setkat se s milými přáteli a dobrými lidmi...“

Tato slova jste mi vepsal, milý pane učiteli, před více jak patnácti lety. A já je nosil stále s sebou a opakují si je i dnes, třebaže památník nemám vždy při sobě. Byl od školy uběhla hezká řádka let, kolik Vašich rad v nás zůstalo! A v průběhu života jsme měli možnost mnohokrát konfrontovat naše vědomosti s vědním jiných, a zdařilo-li se nám co, i na Vás padala pochvala, protože jste to byl Vy, nebojácný, přímý a spravedlivý učitel, který sledoval jediný cíl: vypěstovat v každém žákovi lásku k vlasti a k milovanému Sobotecku, své žáky co nejvíce naučit a dát jim tak základ ke vstupu do života. To se Vám přes veškeré překážky také podařilo a vím, jakou jste míval radost, že ten či onen Váš žák dosáhl nějakých úspěchů.

Kladu-li kytičku vzpomínek na ta překrásná školní léta, kdy v posledním roce války jsme se učili na hřišti či kdesi v okolí Sobotky (protože naši školu obývali „národní hosté“), abychom se o to radostněji mohli v osvobozené republice do sytosti nadýchat onoho svobodného a bujaře mladého stříbrného větru tam u nás kolem Sobotky; kladu-li tuto kytičku právě v těchto dnech, nechť je z ní cítit i svěžest a nová síla probouzejícího se jara jak kalendářního, tak i onoho v myslích nás všech. I to byl Váš cíl. A my jsme jej, pane učiteli, nikdy neztratili z mysli. Za onu masarykovskou humanitní výchovu Vám děkujeme.

Myslím, že nelze několika vzpomínkami uzavřít tak mnohotvárný život, vypovědět, co všechno jste pro Sobotecko udělal a jak jsme Vás měli upřímně rádi. Jistě se nám podaří uctít Vaši památku trvaleji. Zatím Vám za všechno děkujeme.

Oldřich Tyrychtř

*

Pozn. redakce: O životě a díle Václava Frýby jsme otiskli článek při příležitosti jeho 65. narozenin — viz ZŠS, roč. II, č. 9, str. 14.

Co potřebuje Sobotka

Především větší aktivitu občanů a odvahu veřejně vyslovovat své názory.

Na malém městě, kde se jeden s druhým stále potkává a stýká, kde jsou skoro všichni nějak přátelsky nebo příbuzensky spjati, je kritika obecních záležitostí, zejména řízení a správy města, dost nesnadná věc. Na druhé straně právě tato jistá důvěrná sousedskost a přátelská atmosféra, v které v Sobotce žijeme, by se mohla stát základnou občanské dohody a účinné pomoci zájmům obce. Je k tomu ovšem i třeba naučit se dobře míněnou kritiku přijímat.

V řízení obecních věcí a při plánování rozvoje obce musíme vycházet z jisté koncepce, z jistého zásadního hlediska.

Sobotka je venkovské městečko se starou kulturní tradicí a živou snahou v ní pokračovat. Leží v půvabné krajině, výtvarně komponované krajině, jak o ní kdysi řekl Zd. Wirth, na význačné turistické trase (Jičín, Prachovské skály, Sobotka, Humprecht, Kost, Turnov). Nedopusíme, aby si Vesec dala ujít zřízení skansenu, který byl právě do tohoto prostředí plánován a odborníky doporučován. Je třeba upnout všechny síly k tomu, aby se Sobotka stala pro celý kraj kulturním a turistickým centrem. Moderní člověk bude čím dál víc potřebovat odpočinek v místech s přírodními půvaby a kulturními estetickými zážitky. Sobotka má všechny předpoklady, aby je mohla poskytovat, zachová-li si svou milou starodávnost, starosvětskost a spojil-li ji s nutnou modernizací, zejména v pohostinství a službách, a s promyšlenou péčí o okolní připojené vesnice.

Není sporu o tom, že takto pojatý a uskutečňovaný program by přinesl i ekonomický zisk. Bylo by ovšem třeba aktivizovat občany, aby si vážili předností a výhod, které Sobotecko má, nedopouštěli pustošení a znešvařování krajiny. Proto všechno, co se v Sobotce a okolí upravuje, opravuje a staví, mělo by být řízeno vzdělanými odborníky a zkušenými poradci širokého rozhledu.

V současném ozdravném procesu, který prožíváme, měli by se k veřejné práci ve větším počtu hlásit sobotečtí příslušníci inteligence, právě teď by jich v našem městě bylo potřebí. Zatím jsou to spíš prostí lidé ze Sobotky a okolí, kteří o obecní věci projevují zájem. Co brání sobotecké inteligenci vystoupit na veřejnost? A kde jsou a co dělají sobotečtí studenti?

Marie Hejnová

Na dotaz ve Zpravodaji Šrámkovy Sobotky sdělují, že obsazení ředitelských míst na plně organizovaných základních devítiletých školách schvaluje školská a kulturní komise ONV na návrh odboru školství a kultury ONV. Pro letošní rok jest na uvolněná místa vypsáno odborem školství a kultury ONV konkursní řízení, které končí 31. 5. 1968. Rozhodovat budou pedagogické zkušenosti a osobní kvality žadatelů.

S pozdravem

František Dvořák,
předseda školské a kulturní komise ONV Jičín

PROČ NEVYŠLO POJIZEŘÍ?

O té nešťastné historii psaly už krátce Kulturní noviny (č. 10 z 8. března 1968). Krátkost v tomto případě může se projevit i jako nepřesnost, ale budí!

KNV v Hradci Králové vydávání Pojizeří velmi uvítal. (Asi je trochu trápilo svědomí, že v našem kraji bylo zastaveno sedm okresních týdeníků, zatímco jinde žádný nebo jeden.) Aby se akce mohla ihned rozjet, doporučil KNV odboru školství a kultury ONV v Semilech povolit ještě před registrací časopisu vydání náborové neperiodické publikace Pojizeří. To bylo 15. března 1967. A když 10. dubna mělo jít v tiskárně už osm obrázkových stránek do stroje, přišel úředník ONV, vyžádal si třikrát schválené rukopisy, odnesl je na sekretariát OV KSČ v Semilech a za dvě hodiny se vrátil s ústním vzkazem, že se další práce na Pojizeří zakazuje. (Příznačný pro tu nedýchatebnou tehdejší atmosféru byl i dotaz zaměstnanců tiskárny, kteří se ptali: „Tak nám řekněte, čemu už vůbec máme věřit, když nemůžeme věřit ani úřednímu povolení s vaším podpisem?“) Deset dnů jsem marně na OŠK ONV žádal, aby byly do tiskárny vráceny rukopisy, nebo sdělen důvod, proč státními orgány řádně povolená publikace nesmí být vydána. Dne 20. dubna za přítomnosti pracovnice KNV konala se v Semilech porada příslušných pracovníků KSČ. Po jejím rozchodu bylo úředně jednáno se mnou. Byl jsem degradován z funkce redaktora na redakčního tajemníka, který má vše připravit, udělat a jiný bude rozhodovat. Šlo mi ovšem o věc, nikoliv o funkci a chápal jsem to. (V srpnu 1950 byl jsem zatčen, prošel jsem sedm lágrů od Šumavy až k Tatrám a v roce 1958 znovu neprovděšen. Tahle „kvalifikace“ pochopitelně nebyla tenkrát pro redaktora doporučující.) Nedostal jsem však odpověď na dotaz, kdo bude redaktorem, jaké je složení redakční rady, jak bude vypadat nová „konceptce“, které články mají být z připravené publikace vyhozeny a proč, jak bude do redakční náplně zasahovat OV KSČ atd. A když mi bylo sděleno, že nový časopis může vyjít až někdy v červnu,

kdy lidé myslí na dovolenou a ne na předplacení nového časopisu, další spolupráci jsem odřekl. (Povolily mi nějak nervy. V té době totiž má žena, spoluzakladatelka Besedy a věrná spolupracovnice, která ještě vypracovala administrační postup pro Pojizeří, byla již velmi těžce nemocná. Za dva měsíce, 20. června, zesnula.) Začátkem října 1967 dostal jsem novou „konceptci“, vypracovanou na OV KSČ, pro vydávání nového vlastivědného časopisu, ve které u funkce redakčního tajemníka bez mého vědomí a souhlasu bylo uvedeno mé jméno. Ohradil jsem se proti tomu dopisem, že nejsem žádným šroubkem, se kterým si kdekdo může točit jak se mu zachce.

Jak víte, více mne vždycky zajímá přítomnost a budoucnost. V Semilech již začal znovu vycházet týdeník Rozvoj, kde řídím celou stránku, věnovanou kultuře, vlastivědě a turistice. Věřím, že se zde najdou všichni staří pracovníci a přihlásí se noví. A to bude dobrý odrazový můstek k hodnotnému samostatnému časopisu pro český severovýchod. (Doufal jsem ovšem, že se nějak dohodne ONV v Semilech a ONV v Jičíně na vydávání společného týdeníku pro celý Český ráj a Podkrkonoší, na který by se nedoplácelo z veřejných prostředků i kdyby měl osm stran a ještě vlastivědnou přílohu a byl svým obsahem hoden slavné kulturní tradice naší oblasti. Zatím si však zřejmě bude každý hrát na svém písčátku a historicky, kulturně i hospodářsky spjaté území na tom prodělá!)

A nakonec děkuji vydavatelstvu ZŠS, že jste mi umožnili, abych s vaší pomocí a vaším prostřednictvím mohl z vlastní kapsy zaplatit tiskárně účet za práce na Pojizeří, protože jsem nechtěl Spojený závodní klub v Rokytnici n. Jiz. připravit o peníze, i když jsem na krachu Pojizeří nenesl žádné viny. Jaký jsme však nyní mohli mít náskok, kdyby k němu nedošlo!

S krajanským pozdravem

Josef V. Kučera

Mládež a rodný kraj

Marie Bílková

Často se hovoří o tom, že naše mládež je otupělá ve vztahu k přírodě a rodnému kraji. Myslím, že tomu tak není a že i v dnešní přetechtované době mladí přírodě rozumějí a milují krásy svého kraje. Chtěla bych to dokumentovat na ukázkách ze slohových prací žáků 9. třídy sobotecké ZŠ, které měly téma Moje oblíbená procházka (popis).

Před započítím práce jsem zdůraznila důležitost vhodného výběru popisovaných míst a jejich dokonalé znalosti. Na verších Jaroslava Seiferta jsme si ukázali, jak zdánlivě prostá věc má pro člověka nenahraditelnou cenu, je-li to věc důvěrně známá, k níž nás váže citový vztah (dárek, vzpomínka). Šlo o vytvoření důvěrné atmosféry, v níž by žáci mohli projevit a napsat bez studu a upřímně své myšlenky a dojmy. Myslím, že se to podařilo. Děti psaly o svých oblíbených místech, cestách a pěšinkách, o svém kraji.

Zde je několik ukázek z prací; podotýkám, že nejde jenom o žáky, kteří mají z češtiny výbornou nebo chvalitebnou:

Štefan Filipčík, Sobotka: Mám rád les. Mám rád jeho barvy, světla, stíny i ranní ticho. Do lesa chodívám v každou roční dobu, nejraději však chodím na houby. Když rostou, chodím na ně zpravidla brzy ráno. To je v lese nejkrásnější. Světla jsou jasnější, stíny temnější a pestrá paleta barev jen září. A najednou toho ruchu a shonu, toho starání, aby všichni obyvatelé lesa měli plná břicha. V korunách stromů se to rozštěbetá tisícerými pišťalkami ptačích hrdělek. Barvy pomalu jasní, nad modří převládá zeleň...

Eva Vernerová, Sobotka: ... domů se vracím Humprechtem. Představuji si, že jsem v zimním království a našlapuji tiše, abych nevybudila spící okolí. Doma pak mám velkou chuť do práce, jsem veselá a spokojená. To přisuzuji této hodinové vycházce.

Ludmila Picková, Osek: ... A to už přicházím k zámku, kde bývá živo za každého počasí. Přijíždějí sem turisté ze všech koutů republiky. Zastavují se tady i cizinci. Já vždycky přemýšlím, jestli je to opravdu ten zámek, o kterém se zpívá v písni „Znám já jeden krásný zámek“. Od Humprechta jdu podle hřbitovní zdi k hlavní silnici. Když se loudám po okraji vozovky, počítám automobily a přemýšlím o tom, jaký asi tito lidé měli výlet a kde všude mohli být.

Vladimíra Rudolfová, Mrkvojedy: Mým nejoblíbenějším měsícem je květen. Snad proto, že v přírodě je v tomto měsíci tolik krásy, snad také proto, že se zase mohu projít po známé cestičce kvetoucími lukami a malým hájíčkem až do malebného údolíčka Pekla. Na svou toulu chodím v podvečer, když se vrátím ze školy a zbývá mi ještě trochu času. Projdu mezi domky s kvetoucími zahrádkami a ocitnu se na pokraji zeleného moře...

Marcela Čepková, Sobotka: Mým rodičům i mně se velmi líbí procházka na Nebákov. Autem dojedeme na rozcestí u Libošovic a dále pokračujeme pěšky. Cesta se vine krásným údolím, na jedné straně je lemována skalami ukrytými v lese, na druhé straně se rozprostírá louka a za ní se táhnou do prudkého kopce hluboké lesy. Asi po hodině pomalé chůze se před námi v lese objeví podsemánský mlýn s rozlehlou zahradou a rybníkem. V těchto místech si vždy představuji dřívější dobu, kdy byl mlýn v provozu a oživoval veselým klapáním tuto samotu...

Soňa Rejzková, Sobotka: ... Často vidím, jak turisté fotografují Sobotku a okolí. A jsme hrdé, že žijeme v Sobotce. Každou neděli chodíme stejnými cestami a cestičkami, a přesto nám jsou milé. Jestli někdy odejdeme z tohoto města, nikdy nezapomeneme na naše nedělní procházky.

Tyto ukázky snad postačí, abychom věřili, že mladí citlivě vnímají krásy naší přírody a mají rádi svůj rodný kraj.

Devastace krajiny pokračuje

V loňském roce došlo u Skokov k rozsáhlé melioraci luk a regulaci potoka Žehrovky. Krásné meandry zmizely a keře, které lemovaly celý tok, byly vytrhány i s kořeny. Práce se prováděly od května do poloviny července v době, kdy byla zároveň ničena hnízdiště zpěvného ptáctva. Pohled na celou krajinu je žalostný.

Letošní zimu došlo i na Plakánek, který patří do chráněné krajinné oblasti Český ráj. O zkáze kosteckého tisu se Zpravodaj Šrámkovy Sobotky již zmínil.

Vlhké louky Plakánku se zajímavou bažinnou květenou obhospodařuje státní statek Semtiny. Těžkými stroji se sklizeň sena z luk těžko provádí a tak i zde došlo k melioraci luk! Tímto zásahem je vážně ohrožena původní vegetace. Ještě větší zásah byl proveden na konci Plakánku u osady Rašovec. Zamokřená louka byla již před lety vysázena topoly, kterým se v bažinaté půdě mnoho nevedlo (lépe by tam rostly olše). A tak nyní došlo ke zničení původní louky tím, že na vzdálenost každých asi dvou metrů byly vyhloubeny strouhy až metr hluboké. Původní květena tak byla zcela zničena. A rostly tam skutečně vzácné a zajímavé druhy. Namátkou uvádím: blatouch bahenní (*Caltha palustris*), řeřišnice luční (*Cardamine pratensis*), rdesno hadí kořen (*Polygonum bistorta*), vstavač (*Orchis*), kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*), bledule jarní (*Leucolium verum*), suchopýr (*Eriophorum*), úpolín evropský (*Trollius europaeus*), všivec bahenní (*Pedicularis palustris*) atd.

Chráněná krajinná oblast je vyhlášena zákonem, ale ten prostě hospodářští pracovníci neberou v úvahu. Přitom o existenci této přírodní rezervace vědí, její hranice jsou označeny viditelně tabulkami. Je také s podivem, že ani lesní personál poleší Kost nezakročil, ač by ochrana krajiny měla být jejich hlavní povinností. Do budoucna takto míněná odpovědnost povede k dalšímu ničení krásných koutů Českého ráje. Zůstanou jen prořídle lesy, místo skalních tvarů pískovcové lomy a vzácnou luční květenou, která u nás rostla, uvidíme jen v obrázkových publikacích a herbářích.

Devastace krajiny pokračuje a žádný nadřízený orgán, ani pracovníci památkové péče a ochrany přírody na okresech i v krajských střediscích nezakročí. Přitom řádný hmotný postih odpovědných hospodářských pracovníků, publikovaný v tisku, by byl výstrahou ostatním. Takto je louka u Rašovce definitivně zničena a nikdo samozřejmě nebude chtít přiznat svou vinu. Slyším už předem omšelou demagogickou frázi: Kytíček se nenajíme. A taky jsme odsouzeni přihlížet dalšímu ničení a ochuzování naší vlasti o hodnoty, které se nám už nikdy nevrátí. Nebo bude tomuto řádění učiněn konec?

František Kropáček

V květnu 1933 byl postaven v parčíku u dnešní mateřské školky v Sobotce malý památníček obětím moru z roku 1680, které byly v těch místech pochovány. Inicciátory celé akce byli sobotečtí občané František Dolenský, PhMr. Jaroslav Macoun a Václav Vilímek. Na závěr zprávy o této události, která vyšla ve Věstníku soboteckém v červnu 1933 (str. 94), poznamenal František Duchoň: „Doufejme, že tento neutrální památník krajanské piety bude se těšit bdělé ochraně všeho občanstva a ujde lidské zlobě a zlovůli, které bohužel neušla socha svatého Isidora, jež zdobila kdysi toto zákoutí a jež, stojíc nyní zohavena v polích, němě hovoří o cynismu neznámého zaslepence, jenž vztáhl ruku na tento skvělý výtvor barokového umění a svatokrádežně zneuctil — hrob.“

Tato naděje se však nesplnila. Socha sv. Isidora stojí dále za jatkami bez hlavy a otlučená a morový památníček se stal rejdištěm dětí, takže byl brzy rozvalen a dnes jen několik stromů označuje místo, kde stával.

Ještě horší je, že i nadále pokračuje ničení soch a sošů, které tak podivuhodně zkrášlují naši krajinu. Namátkou uvádíme dalšího sv. Isidora u dobšinské silnice mezi Horním Bousovem a Přepeřemí, ulomený křížek

Karel Samšiňák:

Které obojživelníky a plazy můžeme potkat na Sobotecku

(pokračování)

Bufo viridis ssp. *viridis* LAUR. Ropucha zelená. Patří k pestrým druhům žab. Žije hojně i přímo v Sobotce, kde ji můžeme při vlhčím počasí zastihnout za šera běžně na chodníku u bývalé děkanské zahrady i na dvorcích, pokud jsou v blízkosti větších zahrad. Také žáby, které najdeme rozjeté na ulicích, zvláště po deštivých nocích, patří pravidelně tomuto druhu. Hojná bývala i v tůňkách sobotecké a mladějovské cihelny, které dnes už patří minulosti.

PRAŽÁK, 1898 uvádí v citované práci též ropuchu bachratou *Bufo calamita* LAUR., která se vyznačuje dobře patrnou žlutou čarou, táhnoucí se středem celého hřbetu, ze řady lokalit v širším okolí Sobotecka (Jilemnice, Lomnice, Bělohrad, Mnichovo Hradiště). Výskyt této velmi vzácné žáby na Sobotecku není vyloučen. Nutno ale upozornit na to, že údaje PRAŽÁKOVY jsou velmi nespolehlivé a byly ostře kritizovány už v době vyjití jeho práce. Řadu jeho nalezišť se nepodařilo potvrdit.

Hyla arborea ssp. *arborea* L. Rosnička zelená. Málkdo se může pochlubit, že viděl tuto krásnou žabu v přírodě, i když je velmi hojná. Na jaře například najdeme celé desítky těchto žab v okolí tůňek v Ryji. V létě zjišťujeme její přítomnost hlavně podle zvukného hlasu samců, který se rozléhá nezřídka i v okolí Humprechta. V srpnu 1965 jsme pozorovali rosničku pravidelně po celý srpen ve velkém trsu chebdí (*Sambucus ebulus* L.) na Porání.

Partotický rybník za Kostí. Obrázek z podzimu, kdy v jeho vodách zastihneme jen početnou kolonii skokana zeleného a v pobřežním pásmu často užovku. V přilehlém lese žije hojně ropucha obecná a občas tu najdeme blatnici česnekovou. Na výslunných místech se objevuje ještěrka obecná a živorodá. Bližší o této lokalitě ve sborníku Sobotka, 1958, str. 74—75.

Rana esculenta ssp. *esculenta* L. Skokan zelený. Patří k nejhodnějšímu obojživelníkům našeho okolí. O počtu jedinců nás nejlépe přesvědčí noční koncerty na rybnících,

u silnice od Staňkovy Lhoty na Markvartice, povalené sousoší u Skuřiny, sochu sv. Jana u vstupu do Prokopského dolů, blízko zkázy je sv. Donát v Semtní atd. Krásné hodnocení našich pískovcových soch z Českého ráje napsala prof. N. Melniková-Papoušková v Pochodní 5. dubna 1968: „...sochy jsou roztroušeny u cest, na náměstích, ale stojí i v polích, což podtrhuje ráz a půvab krajiny. Bohužel... jsou často nejen poškozovány, ale i ničeny, čímž vzniká společnosti a státu i hmotná

škoda... Můžeme říci, že uvedené pásmo se sochami (rozumí se Pojizeří, Český ráj a Podkrkonoší) je svého rodu raritou a klenotem naší země. Něci podobného najdeme snad jen ve Francii...“

Měli bychom si tedy těchto vzácných památek více vážit, vysvětlovat dětem a mládeži jejich hodnotu, chránit je a ty, které jsou poškozeny, rychle opravit. Věřím, že peníze na jejich obnovu by ráda dala i JZD, když by je MNV nemohly sehnat.
Karol Bílek

Vztah Otylie Sklenářové-Malé k našemu kraji

(K 100. výročí položení základního kamene k Národnímu divadlu)

Otylie Sklenářová-Malá nebyla jen vynikající herečkou Prozatímního a Národního divadla v druhé polovině minulého století, ale také upřímnou vlastenkou a buditelkou. To dokázala zejména roku 1873, když sbírky na stavbu Národního divadla povážlivě ochabovaly a ona po dohodě s Nerudou a Barákem procestovala Čechy a Moravu, jen aby i hmotně přispěla na vybudování „Zlaté kapličky nad Vltavou“.

Na těchto cestách hrávala skoro výhradně s ochotníky, kteří se mnohdy ani řádně úlohám nenaučili, jak sama píše ve svých pamětech. Její vlastenecké citění se však nezaleklo žádných překážek. Hostovala celkem ve 22 městech a odevzdala stavebnímu výboru celý svůj příjem v částce 4.200 zlatých, což podle měny z roku 1937 činilo cca 100.000 Kč.

Členkou Prozatímního a Národního divadla byla téměř 40 let. (Podle Jakuba Arbese jen od r. 1863 do r. 1886 vystoupila v Praze 2195krát, na venkově 154krát, tudíž úhrnem 2349krát.) Uchvátila hned prvním představením v Schillerově Panně Orleánské — 3. května 1863 — na něž Vítězslav Hálek ještě po deseti letech vzpomíná, že „tak ještě ústa ženská na českém jevišti nepromluvila.“ Také J. Durdík napsal, že mluvila nejkrásnější čestinou. Měla okouzlující altový hlas, ale nadšení budila ze-

jména její deklamace. Vyspěla v heroínu a tragédku ušlechtilého patosu, v reprezentativní zjev našeho herectví. Jindřich Vodák o ní píše, že se stala ideální představitelkou našeho domácího dramatu, neboť pro ni psal Jar. Vrchlický, Julius Zeyer, V. Vlček a další. Byla první českou profesorkou deklamace na pražské konservatoři a odchovala řadu nadaných žáků a žaček. Jejími žačkami byly např. M. Bittnerová, Leopolda Dostálová, Růžena Nasková, Hana Kvapilová, Otylie Benišková, Emma Destiniová a další. Odešla předčasně z Národního divadla, s nímž se rozloučila 4. května 1903 Hermionou ze Shakespearovy Zimní pohádky. Zemřela dne 23. února 1912...

Cílem tohoto článku není hodnotit uměleckou dráhu naší nejzasloužilejší a nejvěrnější dramatické umělkyně, to již učinili povolanější, ale připomenout si, jak přispěl náš kraj k tomu, že Otylie Sklenářová-Malá se stala naší skvělou dramatickou umělkyní.

Otylie Sklenářová-Malá se narodila dne 12. prosince 1844 ve Vídni, kde její otec byl vojenským lékařem. Když jí bylo 8 let, zemřela jí matka a otec jí dal na rozhodnutí, zda chce na nějaký čas k německé přítelkyni její matky paní Königové, která se zatím odstěhovala do Subotice, nebo k jeho matce do Dolního Bousova, kde

a to ještě kvákají jen samci, tedy jen asi polovina osazenstva. Hlasy jednotlivých žabáků se od sebe značně liší. K tomu se vztahuje historka zachycená v *Domousnickém Zpravodaji* z 3. 6. 1967: Emma Destiniová během svého pobytu v Domousnicích chovala skokany ve velkém akváriu a dovedla je rozeznávat podle hlasů. Došla dokonce tak daleko, že jednotlivé kusy nazvala jmény slavných zpěváků své doby.

Skokan zelený žije téměř u každé vody. Tůňky, studánky, potoky, rybníky, všude na něj narazíme. Miluje slunce, i když se od vody vzdaluje jen zřídka. Vyhrívá se rád na břehu, a to pravidelně v takové vzdálenosti, aby jedním skokem mohl při nebezpečí zmizet pod vodní hladinou. Za několik okamžiků pak nenápadně vysune někde mezi vzplývajícími listy rostlin hlavu a pozoruje okolí. Jeho potravou je především hmyz. Snadno ho můžeme oklamat, házíme-li na vodní hladinu drobné kousky dřeva, po nichž se vrhá a tak ho můžeme přilákat blíže ke břehu. Pulci dospívají značných rozměrů a přeměňují se v žabky až koncem srpna.

Rana temporaria ssp. *temporaria* L. Skokan hnědý. Na rozdíl od předchozího druhu se s ním u vody setkáme jen velmi vzácně. Je spíše obyvatelům souše a nejčastěji ho potkáme někde mezi suchým listím v lese, neboť je tomuto podkladu barevně výborně přizpůsoben. Je nejhojnějším obojživelníkem například v Humprechti. Také v kosteckých lesích je pravidelným zjevem. V Pláňku jsem v únoru 1951 našel odchylku, u níž je celé tělo hustě pokryto tmavými skvrnami, takže normální kresba mezi nimi mizí. Je to morpha *nigromaculata* SCHREIBER. Dokladový kus je v Severočeském muzeu v Liberci.

Reptilia — Plazi.

1. Řád: *Sauria* — Ještěři.

Anguis fragilis ssp. *fragilis* L. Slepýš křehký. V lesích velmi hojný, i když se zdá, že v poslední době například v Humprechti se jeho stav značně snížil. Trpí za svůj zjev a bývá od venkovských lidí nelibostně zabíjen, jakmile se objeví. Nedůvěru vzbuzuje jednak hadovitě tělo, jednak jemná čára táhnoucí se středem hřbetu, v níž nevědomí lidé spatřují znak zmije.

Lacerta vivipara JACQ. Ještěrka živorodá. Je druhem

horským, na Sobotecku je však zcela běžná, zvláště na území kvádrových pískovců. Tak například všechny ještětky v údolí Pláňku patří tomuto druhu. Přezimují tam pod většími kameny a tam i v pozdním podzimu nebo časném jaru je možné nalézt větší počet kusů. Jsou to drobnější ještětky, samci mají krásně oranžové břicho, u samic má bělavé břicho aspoň růžový nádech.

Lacerta agilis ssp. *agilis*. L. Ještěrka obecná. Patří mezi nejhojnější obratlovce v okolí a můžeme se s ní běžně setkat například na soboteckém hřbitově. Odtud jsem měl samici 21 cm dlouhou, pravého obra mezi ještěrkami. Jinak žije téměř všude na výslunných místech na okraji lesů. Je to dravec, který spotřebuje nesmírné množství hmyzu, a to někdy i kusů neobyčejně velikých. Pozoroval jsem ji například u Vesce při požíráni velké kobylky zpěvné (*Tettigonia cantans* FUESSELY). Lidé mají nedůvěru i k tomuto zcela neškodnému tvorovi. Na Sobotecku je známa nesmyslná říkánka: „Od ještětky do postýlky, od hada k doktoru, od šтира do hrobu“, na níž je něco pravdy jen na prostřední části. Naše ještěrka se sice snaží kousat, je-li chycena, nemá ale čím by poranila lidskou pokožku a tak nejvýš stiskne čelistmi prst, který jí můžeme bez obav nastavit. Morpha *erythronota* FITZINGER se vyskytuje dosti často, možná však, že je podmiňována vnějšími okolnostmi, protože v některých letech se její výskyt zdá hojnější. Sbíral jsem ji například často na železničním náspu v Humprechti, kde k této formě patřila téměř celá populace. Pozná se snadno podle hřbetu, který je u obou pohlaví po celé délce jednobarevně rezavý.

Hemidactylus turcicus L. Gekon turecký. Objevil se v Sobotce za druhé světové války velmi hojně v zásilkách kůry korkových dubů, dodávaných k výrobě korkových parket (dnešní Isol). Jde o velmi zajímavé drobné ještěry, kteří díky zvlášť uzpůsobeným prstíčkům na nohách mohou šplhat i po zcela hladkých předmětech. Jejich domovem je pobřeží Středozemního moře od Portugalska až po Bospor a západní Asii. Trvale se u nás udržet nemohou, a proto je možno je uvést jen jako zajímavost. Živočicha určil doc. dr. O. Štěpánek, dokladový kus je v Národním muzeu, jiný býval ve sbírkách sobotecké školy. Zprávu přinesly *Pojizerské listy* roč. 59, č. 30 ze dne 14. 4. 1944.

(dokončení příště)

již předtím byl na prázdninách její mladší bratr Rudolf. Ve svých „Vzpomínkách“ píše Otylie Malá o tomto svém rozhodnutí, jímž byla zachována našemu dramatickému umění, takto: „Tatínku, do Čech, chci do Čech.“ Volala jsem bez rozmýšlení, bez váhání, poslouchajíc vnučnutí, vzniklého nepochybně vlivem bratrova vyprávění.

„Budeš u babičky, uziš vše to, co viděl bratr Rudolf,“ jásalo to ve mně.

„A tak to přišlo. Já a bratr Eduard nastoupili jsme po skončených přípravách na cestu do Čech, byvše odevzdání v ochranu otceva přítele, vojenského lékaře doktora Kendíka. Týž zavedl nás nejprve do Libuně, odkud pocházel. Užívající tu nějaký čas jeho vlídného pohostinství, byli jsme jím jednoho dne uvedeni na děkanství, kdež uvítal nás vřelý hlasný Antonín Marek. Naše vídenština bavila pana děkana, avšak když nás propouštěl, vybízel nás důtklivě, abychom jako děti vlasteneckého otce učily se pilně česky.

Poslechla jsem a smím se pochlubiti, že nezavádala jsem příčiny k stesku ani ve škole, kamž nás babička bez dalších průtahů a okolků zavedla.

Uplynulo sotva několik měsíců a já ovládala řeč do nedávna mně cizí tak hotově, že mi byl svěřen čestný úkol osloviti při visitaci libuňského pana děkana. Možno si mysliti, jak mne vyznamenání takové těšilo. K tomu představovala jsem si živě jeho překvapení, že vzala jsem si slova jeho k srdci.

Netrpělivě očekávaný den se přiblížil. Obléklí mě do bělostných šatíček, ušitých ještě mojí dobrou matičkou, zdobených — žel Bohu kolem pasu a na ramenech stuhami smuteční barvy. Nadešla slavnostní chvíle a já stanula před důstojným pánem jako zástupkyně ostatní kolem mne skupené mládeže školní. Začala jsem své říkání, nejprve s jistým ostychem, kterýž však záhy pominul, až se chvějný můj hlas rozezvučel k dokonalému řečnickému patosu, tak nesnadnému lidem dorostlým, tak lehce přístupnému drobotině dětské.

Leč čekalo mne velké zklamání. Měla jsem za to v nerozumu svém, že důstojný pán mě pozná, ano zdálo se mi, že jest to jeho povinností, a ejhle! on se mne otázal: „Jak se jmenuješ? Či pak jsi děvčátko?“

Lítost mě přemohla, oněměla jsem. Bratr, jenž ve své pýše na můj výkon nechtěl připustiti, aby vznešený host nezvěděl, jaké veličiny to před ním stojí, neváhal předstoupiti, odpovídaje za mne: „Pana Malého z Vídně.“

Pan děkan se na nás zahleděl a laskavě oko se mu zamžilo. Pravice jeho spočinula na mé hlavě oteckým dotekem a se rtů splynula mu měkce a lahodně slova: „Bůh tě žehnej. Mám z tebe velikou radost“.

Důstojný kmet přiklonil mi srdce své; přátelský jeho zájem provázal mě pak na radost mojí a pýchu po mnohá léta. Když odešel nám, oplakávala jsem jej upřímně.

Po čtrnácti měsících bylo se nám loučiti s Bousovem; vrátili jsme se k otci do Vídně. Zmocnily se nás opět německé školy, německé okolí. Leč Čech byl v nás již tak zakotven, že ho nezmohly, k čemuž ovšem přispívalo, že otec opatroval nás českými knihami a že s námi česky hovořil. Bousov, milý Bousov se svými dobrými lidmi pohostil nás rovněž ještě nejednou, dovršuje na nás prvotní poslání.

A tak, že jsem jako útlověký sirotek zvolila sobě za útulek skromnou domácnost babiččinu, zamítajíc návrh bohaté kmotry Königové, vtiskla jsem životu svému n á r o d n í p e č e t č e s k o u .“

K babičce do Dolního Bousova přijela malá Otylka se svým bratrem dne 3. června 1853 a svému otci píše zprvu německy, ale již po 4 měsících píše v česky psaném dopise: „Já jsem chvála Bohu zdráva, zdejší ztrava mě chutná tuze dobře, tak že mě všechny šaty jsou tuze auské a malé. Já se přičiním, abych vždy pobožná, pilná a čistotná byla, tak, abych ještě déle v Čechách zůstat směla.“

Na „libuňského jemnostpána“ nezapomněla a navštívila ho, když zavítala znovu do Bousova již jako uznávaná herečka našeho zemského Prozatímního divadla v Praze. Po její návštěvě v Libuni píše jí Antonín Marek dne 6. září 1865 žertovný dopis:

Milá, vzácná Slečinko!

Zvědavě do každého listu Pražských novin nahlížím, očekávaje, brzo-li v kterém Vaše ziráta ohlášena bude, abych se jakožto nálezce pronést, a že nálezcům také odměny slibovány bývají, o což takového ucházeti mohl. Než nemožno se dopřítí hledané ohlášky, už jiné cesty

neznám, nežli zpráva se udati, že jsem Vaše u mne na stole nechané parátka na zuby do své ochrany vzal, a je bedlivě střeže u sebe chovám, až by mi k známosti se dalo, co a jak s ním. Možno, že jste je schválně u mne zanechati ráčila, aby se vyzkoumala i v také případnosti svědomitost moje. Nerad bych se u Vašnosti připravil o své dobré jméno, ano spíše bych mu přidal nějakého závaží, protože se Vaši laskavosti svědomitě doptávám, má-li ono parátka co milá památka Vašeho u nás pobytu déle pozůstatí anebo pojišťujícím závdavkem býti, že Vaši milou tvář v Libuni brzo opět spatřím, a tu důležitost o nalezeném parátku osobně vyjednáme.

Račte to mé přání a s tím přáním i mne na paměti míti, an se Vám a panu Doktorovi a jeho nejmilejší paní choti (p. r. — zde patrně zapomněl pan děkan, že dr. Malý byl již vdovcem) poručena činím Vašnosti

ochotný

Ant. Marek

Kromě tohoto žertovného dopisu se zachoval ještě jiný z roku 1873, kdy se v Čechách a také v Jičíně oslavovalo 100. výročí narození Josefa Jungmanna. Jest psán sice již třesoucí se rukou osmaosmdesátiletého kmeta, ale mile, přátelsky a s úctou pro slavnou již umělkyni:

Velectěná Paní, slavná artistko! Mně laskavě nakloněná!

Že dobrým srdcem Vaším také šlechetná idea českého vlastenečství pohybuje, měli jsme nejednou důkaz; zvláště pak když o slavnosti Jungmannově v našem Jičíně na divadle jste ráčila se všeobecným aplausem v hlavní roli vystoupiti, v kterémžto čase i mně se událo od Vašnosti vzácného návště. Opět nový, šlechetného smýšlení Vašeho důkaz dán v devadesátý den mých narozenin létaovou věstbou znameňanou vzácným jménem Vaším.

Osměliv se však částečku vyžádané dobromyslnosti Vaši přivlastniti co starý známý osobě své, za povinnost sobě kladu vysloviti Vašnosti vroucí díkyčinění své a snažně prosím, by i na budoucnost se honosit mohl laskavou náklonností Vaši, an se s drahováním znamenám Vašnosti vděčně oddaný ctitel

Ant. Marek

V Libuni 20. října 1873.

Dne 19. února 1867 se konal v kostele u Trinitářů sňatek Otylie Malé s Josefem Sklenářem, tajemníkem divadla. Nevěstu k oltáři doprovázel Josef Barák a Vítězslav Hálek.

Kromě uvedených dvou návštěv příbuzných v Dolním Bousově, píše svému manželu r. 1872 z Bousova, kde dlela tehdy na letním bytě: „Musím Ti říci, že tu Jiřík vzbuzuje všeobecný obdiv, jak je moudrý; na všechno se ptá: na orání, mlácení atd. Také chce se podívat do každého stavení na dobytek; a tak zdvořile se na všechno ptá, že mají z něho všichni radost.“ Syn Jiří zemřel r. 1873 ve stáří 4 let.

Podle Věstníku soboteckého zavítala paní Otylie Sklenářová-Malá do Dolního Bousova také r. 1866, kde při slavnosti svění nového praporu zpěváckého spolku „Stojmír“ pronesla slavnostní řeč, která se zachovala v opisu a z níž uvádíme významný úryvek:

... bratrsky a svorně stůjte při svém praporu co jeden muž; neb jen tenkrát bude nad Vámi vláti, když svornou myslí pod ním budete kráčet i harmonie jak srdci tak hlav vždy jedn u bude zpívati píseň...“

V našem kraji pohostinsky vystoupila Otylie Sklenářová-Malá šestkrát v Mladé Boleslavi: r. 1873 v Monice, r. 1879 v Panně Orleánské, a Phaedře, r. 1881 ve Večeru tříkrálovém, v Donně Dianě a Sirotku Lowoodském; v Jičíně třikrát: r. 1873 v Mageloně, r. 1877 v Mageloně a v André; v Semilech dvakrát: r. 1882 v Mageloně a Deboře a v Dolním Bousově roku 1874 přednesla proslav a deklamovala. V Turnově hrála pětkrát; r. 1873 v Sedláku křivopřísežníku, r. 1877 ve Fromontu, Rislerovi a ve Vlasti, r. 1878 ve Zkrocení zlé ženy a Sedláku křivopřísežníku.

Ve prospěch postavení Národního divadla hrála v našem kraji se společností místních divadelních ochotníků v srpnu 1873 v Jičíně a v Turnově.

Roku 1891 zemřel její otec ve věku 84 let. Sobotecký krajan Ladislav Novák ve své knize „Stará garda Národního divadla“ vzpomíná, že malá knížka s nadpisem: Otylie Sklenářová-Malá „Z mých pamětí“ byla příčinou, že napsal své divadelní paměti:

„Ještě jsem nedomyslel, když můj zrak spočinul na svažceku tisícím se v koutě výkladní skříně za pamětními obry. Byla to malá knížka s nápisem: Otylie Sklenářová-Malá: „Z mých pamětí“.

„Jak ses, ty chuděrko, dostala do společnosti tak vznešené?“ pomyslel jsem si, ale knížka přitahovala mne jako magnet.

„Ano, ano, napišeš přece jen své paměti, ale ne o sobě, nýbrž o jiných. Jsi starým divadelníkem, ochotničil jsi vášnivě už jako student ve starém divadélku soboteckém, tvůj první kus hrál se už asi r. 1890, ještě ve starém Kravině...“

A dále vzpomíná, že „poznal ušlechtilou mysl i lásku mateřskou nejpoblábnější české umělkyně, jejímiž podobiznami bývaly zdobeny salóny vlasteneckých rodin. V Sedmihorkách, kam na sklonku svého života ráda zajížděla, usedali často „pod kaštiny“ kolem ní a naslouchali s utajeným dechem jejímu vypravování o dobách dávno minulých, o skromných začátcích českého divadla, o koryfejích naší činohry. Nikdy nezapomenu na tyto povznášející chvíle, na její lahodný hlas a na ty její krásné oči, jež se na nás dívaly tak shovívavě a laskavě, oči kouzelné, z nichž sálala hřejivá záře, kdykoliv se rozpovídala o své lásce k divadlu, ke své vlasti i své rodině, neboť trojhvězdí těchto lásek provázelo ji až do posledního vydechnutí životem, prodchnutým vzněty nejideálnějšími.

Así r. 1910 Sklenářová vážně onemocněla rakovinou a dne 23. února 1912 rozžehkala se se svými ideály navždy...“

Jestliže při návštěvě Prahy navštívíte skromný hrob Otylie Sklenářové-Malé na Olšanských hřbitovech a položením několika prostých kvítků uctíte umělkyni, „která nebyla jen slavnou herečkou sloužící svým uměním národu v době, kdy toho tolik potřeboval, nýbrž i národní hrdinkou, zářivým vzorem vlasteneckého citění všem, již ji následovali na poli umění dramatického“, nebo vzpomenete na její umění a lásku k vlastní zastavením se před krásnou její mramorovou sochou od Mistra Šalouna v Čelakovského sadech u Národního muzea, které bohužel nyní jsou pouhým staveništěm, splnil tento článek plně svoje poslání... Již roku 1878 napsal Jan Neruda — „Zapsal-li kdo zlatě své jméno v dějiny českého umění, je to Otylie Malá. Stal-li se někdo reprezentantem českého umění takovým, že netřeba umění našemu se níže cenit, než jak se cení u národů největších, je to zajisté zase Malá. Dal-li někdo příklad, jak lze snahu čistě vlasteneckou spojití se snahou čistě uměleckou je to opět — Malá!...“

Josef Volf

Použitá literatura:

- O. Sklenářová-Malá: Z mých vzpomínek.
A. Řeháková: Ze života a korespondence O. Sklenářové-Malé.
Jindřich Vodák: Tři herecké podobizny.
Jakub Arbes: Z galerie českého herectva, II. díl.
Lad. Novák: Stará garda Národního divadla.
Jan Bartoš: Prozatímní divadlo a jeho činohra.
Dr. Jos. Štolba: Z mých pamětí.
„Divadlo, revue pro otázky divadelní“, roč. X., čís. 13.

NEPŘÍVĚCKÁ POUŤ

Vzpomíná Ludmila Kolumpková

Neštěstí se velké stalo
v sousedovic rodině,
když se z pouti navraceli
o půl šesté hodině:
Pepík, chudák, zlomil nohu —
dřevěnému koníku
a Mařence puklo srdce —
ale jenom z perníku.

V květnu, tu neděli po Nalezení sv. kříže, se v Nepřívěci konala slavná pouť. Scházeli se tam staří mladí z celého okolí. My jako děti jsme se hrozně těšili, když nám nepřívěckí školáci hlásili, že u nich bude pouť. Tu neděli jsme od rána maminku nezlobili, jen aby byl co nejdříve oběd a my už mohli s rodiči vyrazit k Nepřívěci a dohonit Horčíkovy, Folprechtovy a Ulrychovy, kteří vyšli hned po poledni. Od pomlázky jsme měli našetřené desetníky a nějaký ten groš nám dal děda Hortlíků a babička Rottova; to bohatství jsme několikrát přepočítali, aby nám stačilo na zhoupnutí a turecký med a perník. O jedné hodině jsme vyšli nedělně ustrojeni. Od hřbitova už bylo vidět až k Nepřívěci, jak se Lavičkami hrnou skupiny lidí a hlavně dětí. Bylo to hezké podívání na pestré barvy šatů v zeleni luk a polí. Cesta byla suchá, kvetoucí stromy voněly, u cesty svítily hlavičky sedmikrásek, dole v Lavičkách u bublajícího potůčku se modraly pomněnky. Někdy už na poli metalo žito a to jsme si z kolínek na stéblech dělali frkačky. Už z dále bylo slyšet hudbu a křik. U samé Nepřívěce stávali flašinetáři a vyhrávali jeden přes druhého a tak vítali hosty, kteří jim házeli do klobouku halíře. Pak už nás vítala náves s košatými lipami. V každém statku a každé chaloupce všechno vygruntováno, i dvůr, okna se blýskala čistotou. U některého stavení posedávali hosté na dvorku na zápraží anebo před statkem na lavičce a pozorovali, jak se pouť daří.

Na návsi plno krámků s hračkami, balónky, frkačkami, opicemi, pak boudy s cukrovím, a kde bylo trochu víc místa, tam byl řetízkový kolotoč pro velké; na nich chlapi rozhoupávali děvčata a bylo při tom plno smíchu a křiku. Opozdál byly houpačky pro menší a dětský kolotoč se zvířátky, s jelenem, koníčky; největší zájem byl o dřevěné autíčko a dětské kolo, maminky nás odtud nemohly ani dostat. Rádi jsme se také dívali, jak mládenci ve velké střelnici sestřelují pro děvčata papírové růže, panenky, míčky a jiné hračky. Vedle byl stánek se

samými perníkovými srdci; byla tam malá i velká srdce s bílým nápisem „Z pouti“ a „Z lásky“. Chlapci je kupovali dívčám, od kterých o pomlázce dostali malovanou kraslici. U hospody zas byly stánky s tureckým medem, s opékanými buřty, kyselými okurkami, zmrzlinou. A všude plno lidí, každý chtěl něco koupit a přinést domů aspoň maličkost nebo nějakou sladkost, aby to bylo z pouti. Z hospody zaznívala muzika, při níž mládež tančila a výskala, před hospodou starší popíjeli pivo. Ke třetí hodině zvon vyzváněl na požehnání. I v kostelíčku bylo hodně lidí, v lavičích i pod kruchtou, na hřbitově, k pouti zvlášť uklizeném a upraveném, stávali hospodáři a hospodyně i jejich hosté, kteří se tu sešli zavzpomínat a porozprávět o práci a starostech. Teprve k večeru se lidé rozcházel, jen v hospodě se tančilo dál. Bývaly to krásné návraty Lavičkami k Sobotce a děti byly plné dojmů a radosti, že si nesou s sebou nějaký dárek z pouti.

Exlibris Karola Bílka ze Sobotky
od akad. malíře Karla Kinského

ING. ANT. OTMAR

HOROLEZCI NA TROSKÁCH

Vrcholy obou troseckých věží lákaly k sobě odjakživa zraky odvážlivců, toužících po jejich ztečení. Že Baba je 47 a Panna 57 metrů vysoká, je všeobecně známo. Méně známé už jsou amatérské pokusy těch, kteří si usmyslili, že právě jejich noha musí stanou v té závratné výši.

Počátkem máje roku 1840 vede sem v doprovodu svých jičínských přátel „libušský jemnostpán“ spisovatel Antonín Marek svého vzácného hosta, mladého ruského učence Izmaila Ivanoviče Srezněvského. Ten popsal výlet s Markovou literární družinou na Trosky ve dvou dopisech své matce: „Když jsme přišli k Troskám,“ psal Srezněvský, „Marek (šedivý ač svěží stařec) ukázal mně místo, kde lze vylézt na jednu ze skalních věží. Ale to nemožno, zvolal jsem. Nemožno? Já vám ukážu, že možno — odkládá svrchník Marek a počíná se škrábat na svislou skálu. Chtěl jsem následovat jeho příkladu. Jakkoli jsem si to přál a staral se o to — nemohl jsem. Marek slezl a šli jsme k druhé věži. Tu byl do polovice přistaven ke skále gigantický žebřík, na sto stupňů. Vylezli jsme po něm a nahoře se kochali pohledem, který byl tak krásný jako z Bezdězu. Časem budou udělány schody, cesta na obě skály“, končí líčení výstupu na Pannu a Babu Srezněvský. Jičínský profesor Jan Lamač zachytil tuto scénu v hudebním rozhlasovém obrázku, který byl pražským rozhlasem vyslán 23. 6. 1947. Tenkrát bylo Markovi, když se Srezněvskému na Troskách producoval, již 55 let.

Zahájení výstavby kamenného točitého schodiště z růžového žernovského porfýru po úbočí trosecké Panny, o jehož projektu se z dopisu Srezněvského poprvé dovídáme, bylo uskutečněno hned v následujících letech. Mělo patřit k aehrenthalovským turistickým atrakcím pro první lázeňské hosty Sedmihorek, které byly otevřeny r. 1841. Mělo umožnit, aby nejen ti, kdož v ojedinělých amatérských výstupech riskovali své životy, ale i méně odvážní návštěvníci Trosek se mohli kochat pohledem s vrcholku Panny.

Český ráj si zvolil za cíl svého prázdninového putování r. 1842 také mladý student Karel Havlíček Borovský. (Pamětní deska je na pensionu ROH Podháj u Sedmihorek.) Ten navštívil Trosky 27. června a — jak si zapsal do svého cestovního deníku — „vyšel na Babu, neb na Pannu dělali tenkrát schody“.

Ale schody na troseckou Pannu zůstaly zhruba v polovině nedostavěny. Úmrtím jejich šlechtického stavebníka vzal za své smělý plán proměnit hlásku na Panně v pohodlnou vyhlídkovou věž, popřípadě i v atraktivní turistickou restauraci. Projekt, po jehož dokončení je vlastně voláno podnes. (Viz čl. Pomozte Českému ráji a odpověď na něj v Lidové demokracii z 22. 2. r.)

J. L. Turnovský ve svém „Putování po vlasti“ (vyšlo r. 1879 u Reinwarta) zaznamenal, že před několika lety vylezl na troseckou Babu jeden mladík z Turnova, nemohl však dolů a bylo třeba velké opatrnosti, aby pomocí žebříků a provazů dolů se mu pomohlo. Proto Turnovský prohlásil trosecké věže a hlavně Pannu za nedostupné. Svě mínění však byl nucen opravit v „Kresbách“ (které vyšly r. 1887 u Otty v Praze). Trosky navštívil znovu r. 1883 a o svých dojmech napsal: „Já se až do 24. srpna toho roku domníval, že Trosky nedostupné jsou a také jsem v jedné své publikaci, která s titulem „Putování po vlasti“ u Reinwarta vyšla, vytisknouti dal, že některému odvážlivci podaří se sice zlézt nižší pyramidu Babu, kdežto „na cimbuří Panny dostati se jest nemožno“. A zatím to není pravda, jakož jsem se v den výše uvedený očitě přesvědčil. K 52 schodům, kteréž před čtyřiceti lety od tehdejšího majitele Trosek na patě Panny zřízeny byly, předešel naši malou výletní společnost kys bosý rozervanec, asi čtyřicátník, a vyběhnou rychle na schody, jal se jako veverka do výše lézt. V první chvíli jsem myslil, že to nějaký zoufalec — rozčuchaný vlas a vous a neméně deranžovaný oděv jeho dávaly dosti podnětu k tomu domnění. Trnul jsem v hroz-

ném očekávání, brzo-li se neznámý se skály střemhlav zřítí, ale záhy jsem nabyl přesvědčení, že ten člověk nikterak nechce světu výšost dáti, nýbrž pouze před cizími příchozími svým lezeckým uměním se produkuje. Brzy octl se neznámý až u samé hlásky a točil tam čepicí ke všem čtyřem úhlům světa. Na tom však ještě nepřestal, vlezl mezi staré zdivo a potom objevil se nám až ve vybořeném okně, provoláváje slávu našemu výletu. Obtížněji než nahoru, avšak opět velmi obratně lezl náš rozervanec dolů a dostal se bez úrazu k nám.

Nemohl jsem se ubrániti malému hněvu na toho odvážlivce, že mne tak skvěle před svědky dementuje. Ke všemu tomu jsem byl jakožto nejstarší ve společnosti morálně nucen dáti rozervanci za to dementi honorář.

A aby mne nikdo jiný nepředešel, chvátám při této vzpomínce laskavé čtenáře a spanilé čtenářky svého cestopisu požádati, aby si moje tehdejší udání nedobytnosti Panny trosecké opravili.

Chtěl jsem sice v počátku „doplňiti“ své tehdejší mylné tvrzení pouze v ten rozum že jen pro cizince jest Panna nedostupna, kdežto někteří domácí lidé cestu na ni si vyhledati dovedli; ale ani ta útěcha mi nezbyla, neboť jsem zvěděl z úst věrohodných, že i mnozí vzdálenější návštěvníci nejen Babu, ale i Pannu zlezli, např. obecní tajemník ze Sobotky Václav Šolc, který se vyšplhal na Pannu ve vysokých botách a se spolkovým praporem, jež na cimbuří zatkl a v té výši závratné vláti nechal. A ještě větší bravuru lezeckou provedl Šolc tím, že jednoho soudruha, jenž za ním se nahoru odvážil a dolů nemohl, bez úrazu na ramenou svých snesl. „Podruhé ale, bych se o to přece pokusit nechtěl,“ dokládal statečný tajemník slavné obce sobotecké.

Ostatně jsem zvěděl od hovorné paní hostinské ve vsi Troskovicích, píše dále J. L. Turnovský, mnohé historky o lezcích na Trosky. Jeden z nich vyšplhá se na Pannu i tehdy, když po obvyklém „posilnění“, které asi v půl litru samožitné z bramborů záleží, sotva bez úrazu přes práh vyvrávorá. Jmenuje se Zeman. Na strmých skalních troseckých je jako doma a leze pěkně do taktu písničky, kterou si o falešném světě propěvuje. Když odvážil se na Pannu jakýsi mladík, syn bohatého továrníka. Šťastně vylezl nahoru, ale tam dostal závrať a nemohl se odhodlati na cestu zpáteční. Volal o pomoc, ale nikdo z přítomných mu jí poskytnouti nemohl. Hledali starého Zemana, nebylo ho doma. Nastával soumrak, nadešla noc, všetečný mladík děsil se při pomýšlení, že musí na temené pyramidy hledem zahynouti. Jeho volání o pomoc utichlo, myslilo se, že spadl a zabil se. Hledali dole při záři pochodní, mrtvolu nenalezli. Snad uvízl někde na skalním útesu — myslili si, a duši jeho pánu Bohu poručili. Ale časně ráno rozlehlo se znovu volání o pomoc, jinoch objevil se nahoře u tvrze. Znovu hledán starý Zeman, jenž konečně se dostavil a dlouhé silné lano si přinesl. Zakýval hlavou a lezl pro ubožáka. Nahoře upevnil lano na skalisku, a poněvadž mladík závratí se zbavit nemohl, zavázal mu šátkem oči, dal mu lano do ruky, chytil se sám níže a uložil mladíkovi, aby nohy o jeho ramena opřel, spustil se s ním dolů, kde byli od zástupu lidu s jásotem uvítání. Mladý muž vypravoval pak o své smrtelné úzkosti v staré tvrzi, kde trávil noc ve společnosti kulichů, sov, netopýrů a jiné noční havěti, která tam ve starém zdivu hnízdí. Zeman byl obdarován a jinoch mu zaplatil i lano, které tam na památku nechat chtěl. Když ale s druhy svými odešel, vylezl Zeman znovu na Pannu, lano si odvázel a odnesl. „To tak, aby je ukradl jiný,“ povídal Zeman, když mu kdosi domlouval, proč tam lano nenechal.

Výsledek posledního výletu mého na Trosky, končí svou kresbu J. L. Turnovský, jest tedy jistota, že i na Pannu, vůbec za nedostupnou považovanou, lze dostati se, což všichni cestopisci a výletníci k laskavé vědomosti vzítí rače.“

Za spisovatelem KÁVÉ (jak mu přezdívali) Ralsem přijeli do Sobotky r. 1893 jeho milí přátelé: Jan Antoš a Ignát Herrmann. Antoš s chotí, Herrmann s celou rodinou. Samozřejmě, že se šlo také na Trosky. Duchovní otec tchána Kondelíka a ženicha Vejvary svůj výstup na Trosky popsal pak humorně v dopise z 13. září básníku Antonínu Klášterskému: „Zkoušel jsem dostat se na Pannu — ale ta je nepřístupná napoprvé a podlehne snad až při dalším některém útoku. Spokojil jsem se tedy s Bábou, na níž jsem — shodiv boty — se vydrápal, a odkud jsem Ti do Prahy v duchu pozdrav a na shledanou vysílal. Myslím, že jsi se asi tak vysoko nedostal, a ubezpečuju Tě, že jsem vzdával díky mocnostem ne-

beským, když jsem se zas dolů seškrábal. Nikdy v životě netrášly se pode mnou tak nohy a nechvěl se každý nerv, jako když jsem rozplazen a na skálu se téměř lepě, vzhůru se šplhal. Připadal jsem si v tom okamžiku jako štenice. Den byl překrásný, výhled nesmírný, dojem neskonalejší, umlčující, zdrcující. Byli jsme jen oko a dech“.

„Živnostenskou“ horolezeckou produkci starého Zemanu z Troskovic, který podnikal krkolomné výstupy na troseckou Pannu výdělečně za minimální poplatek pěti krejcarů, nám kromě J. L. Turnovského popsali ještě další dva spisovatelé: R. J. Kronbauer a Sofie Podlipská. (dokončení příště)

Literární ze Sobotcka

- Báseň Fráni Šrámka Píseň svobody otiskla pardubická Zař 30. IV.
- Fotografie Fráni Šrámka na Soči r. 1915 přinesl časopis Voják a kultura č. 3/68.
- Srovnání s dílem Šrámkovým posloužilo Janu Klimentovi při recenzi našeho nového filmu Slunce nad řekou v Kulturní tvorbě č. 17/68.
- O Březovského hře Všechny zvony světa (dnešní zpracování námětu Šrámkova Měsíce nad řekou) píše Czechoslovak Life č. 2/68 a Život mladoboleslavské kultury č. 5/68.
- Články o práci akad. malíře Jana Špály a o jeho posledních výstavách přinesly mj. Československý sport 9. a 10. XII. 1967 a 16. III., Práce 17. XII. 1967 a 20. IV., Večerní Praha 25. III., Svět v obrazech 9. IV., Kulturní tvorba č. 14/68, Lidová demokracie, Svobodné slovo atd.
- Čs. loutkář č. 3/68 uveřejnil článek o práci loutkového divadélka Brouček v Praze-Dejvicích a o nedávné jeho premiéře čínské pohádky Yen Teh Yaoa „Král aster“ v překladu, úpravě a režii dr. Karla Samšíňáka.
- Pochodeň 30. IV. připomíná 75. narozeniny prof. Jaroslava Mencla.
- Eduard Pergner uveřejňoval ve všech dubnových nedělních číslech Mladé fronty další „Plavidla slušného chování“ a v posledním čísle Kulturních novin měl povídku „Jak bych si představoval letošní prvomájový průvod“.
- Pochodeň 5. IV. přinesla obsáhlý článek prof. N. Melnikové-Papouškové o výstavě fotografií Jana Solovjeva v Sobotce a o lidových barokních sochách v našem kraji.
- V Zemědělských novinách 29. III. píše Jan B. Parma o našich největších stromech — odstavec o Semtinské lípě je doprovázen její fotografií.
- Další přílohu březnového Zpravodaje ONV Jičín tvoří brožura Okres v číslech.
- V zajímavém 17. čísle Domousnického zpravodaje se píše o osudech desky T. G. Masaryka v Domousnicích, J. Macoun píše o odboji na Domousnicku r. 1945 a vyvedá úlohu ing. L. Havelky, Jar. Najman vyjmenovává

nejstarší domousnické rody a V. Petráček pokračuje v článku o pomístních jménech.

- Bousovák č. 4/68 přináší kromě zpráv ze současnosti první část stati Ant. Knížka „Tajuplný Křížánek“ o odboji v našem kraji; J. Kozák píše o problémech školy, Fr. Jeleček pokračuje v líčení historie dolnobousovského sportu atd.
- **Fráňa Šrámek: Splav.** V jubilejním roce republiky se objevuje na knižním trhu slavná Šrámkova básnická sbírka v jubilejním, již 15. vydání. Tentokrát v miniaturní skvostné podobě zahajuje novou edici nakladatelství Československý spisovatel „Prstýnek“. Verše doprovázejí nové ilustrace národního umělce Karla Svobinského a v úpravě Oldřicha Hlavsy vytiskla knižničku vzorným způsobem tiskárna Stráž ve Vimperku. Přestože poslední vydání vyšlo loni, je jisté, že ani těchto 31.000 výtisků se na knihkupeckých pultech dlouho neohřeje.
- **Zmínky o Fráňovi Šrámkovi** najdeme v knize Maxe Broda „Der Prager Kreis“, v níž autor líčí kulturní život v Praze a své styky s českými spisovateli a umělci před druhou světovou válkou. Kniha vyšla loni v západoněmeckém nakladatelství W. Kohlhammera.
- **Josef Knap: Věno** (ČS, Praha 1968, 224 stran). Tento román z autorova rodného kraje — Jičínska — vychází již v pátém vydání.
- **Jan Špála, Katalog díla.** Publikace vyšla v grafické úpravě Arnošta Wagnera, vytištěna byla v Novém Bydžově. Obsahuje dvě kratší studie Františka Dvořáka, o Špálově díle, seznam míst, kde umělec dosud vystavoval (zde figuruje na druhém místě Sobotka) a reprodukce 22 obrazů, které zahajuje „Cesta do Sobotky“. Škoda, že reprodukce nemohly být barevné.
- **Jan Slaviček: Hrady a zámky východních Čech.** — (KS PPOP Pardubice 1967, 32 stran). Nová brožura propaguje fotografiemi a stručnými popisy nejvýznamnější hrady a zámky Východočeského kraje. Jsou zde mj. uvedeny Kost, Hrubý Rohozec, Pecka, Trosky a Valdštejn, postrádáme např. informace o Hrubé Skále a o Humprechtě, který dokonce není zakreslen ani na připojené schématické mapce objektů. Proč? Že to není státní zámek v péči KS PPOP Pardubice?

Sobotecká všehochuť

- **Zasloužilým umělcem** byl jmenován 23. dubna prof. ing. architekt Ladislav Machoň. Spolu se svou manželkou patřili do blízkého okruhu přátel paní Miloslavy Hrdličkové-Šrámkové a několikrát jsme je také uvítali v Sobotce. K vysokému vyznamenání blahopřejeme!
- **Mladoboleslavské divadlo** Jaroslava Průchy uvádí v těchto dnech hru Bohuslava Březovského Všechny zvony světa, která je v podstatě dnešní obměnou Šrámkova Měsíce nad řekou. Premiéra byla 3. května.
- **Výstavu akad. malíře Jana Špály** v pražské galerii Týdny v ateliéru zhlédlo za 14 dní více než 4000 návštěvníků. Je to velký umělcův úspěch, uvážíme-li, že podobné výstavy mají průměrnou návštěvnost 1000 lidí. Zájem

o dílo umělce, kterého Praha neprávem opomíjela, dosvědčuje, že téměř polovina vystavených prací byla prodána.

- **Schůze okresní pedagogické sekce českého jazyka** se konala 24. dubna v Jičíně. Hovořil na ní profesor Václav Kamelský z Krajského pedagogického ústavu v Praze o výchově k chápání poezie. V referátu mnohokrát vybíral ukázky z díla Václava Šolce a Fráni Šrámka, připomínal význam Šrámkových Sobotek a zdůraznil nutnost seznamovat žáky s ukázkami děl regionálních básníků, i když nejsou zařazena v osnovách. Předvedl také ukázkovou hodinu češtiny na toto téma se žáky 9. třídy jičínské ZŠ. M. B.

● **Z činnosti ČsČK Sobotka - sever.** Skupina uspořádala tradiční dětský karneval 10. března, spojený s vylosováním 40 dětí, které se zdarma zúčastnily zájezdu do Krkonoš 30. března. Obě akce se plně vydařily k radosti těch nejmenších. Dalším podnikem byl zájezd do Jizerských hor 9. května. Dva obětaví dárci krve — Otakar Martinec a Stanislav Houzvička — obdrželi jako pozornost malý dárek od OV ČsČK. S. Martinec se také hlavní měrou podílel na další úspěšné akci — proškolení všech řidičů soboteckého obvodu v první pomoci. — Pro nejbližší období chystá skupina besedu se s. K. Zimanem o sociálním zabezpečení a s prof. St. Balcarem o jeho cestě do Holandska. Pro soboteckou ZDŠ zakoupí skupina 50 kusů mýdla.

● **Dne 3. května 1968** se konal v Parku kultury a oddechu v Hradci Králové slavnostní aktiv pracovníků zemědělství a výživy našeho kraje. Na tomto aktivu byli vyhodnoceni někteří významní pracovníci jednotných zemědělských družstev, státních statků a strojních traktorových stanic podle jednotlivých okresů. Byl jim udělen ministerstvem zemědělství a výživy a ÚV odborového Svazu zaměstnanců v zemědělství, lesním a vodním hospodářství za jejich zásluhy a pracovní výsledky titul a čestný odznak „Vynikající pracovník zemědělství a výživy“.

Z našeho okresu byli poctěni tímto vyznamenáním ekonom JZD NÁSTUP Staňkova Lhota se sídlem v Sobotce Miroslav Luštický, agronom JZD Libošovice Jan Ort a dalších šest pracovníků. V našem soboteckém JZD je to již třetí vyznamenání, které dostali pracovníci tohoto družstva, neboť v roce 1965 byl vyznamenán titulem a čestným odznakem „Budovatel socialistického zemědělství“ předseda JZD Josef Mařan a v roce 1967 stejným vyznamenáním hlavní zooteknik Josef Macoun.

● **Humprechtské muzejní sbírky** byly v posledních týdnech obohaceny o další dvě záklopy z lidových staveb, které prostřednictvím pana profesora Jiřího Trejbalu darovali pan Jaroslav Ječný z Rytířovy Lhoty a pan Pasecký z Mladějova. Děkujeme.

● **K naší poznámce o Václavu Barcalovi** [ZŠS č. 3/68] nám napsala podrobnosti paní Františka Barešová z Oseka: „Jeho matka, Jindřiška Barcalová roz. Šolcová, se narodila v Sobotce na Celně č. 180 a od mládí byla vychovávána v Oseku u dědečka Josefa Vaňka. Od něho dostala věnem hostinec č. 13 v Oseku, kam se přijel Václav Barcal z Mělníka. Narodili se jim dvě dcery a syn Václav, slavný sportovec. Barcalovi si však na vesnici nemohli zvyknout, hostinec prodali a odstěhovali se zpět na Mělník...“ Zároveň věnovala paní Barešová několik lístků Václava Barcala z veslařských závodů u nás i v zahraničí do soboteckého archivu. Děkujeme!

● **Tradiční nepřívěcká pouť** se letos konala 5. května. Příznivé počasí vylákalo do Nepřívěce stovky dospělých i dětí z širokého okolí. Na návsi pod věkovitými lipami a na prostranství před hospodou se rozložily kolotoč, houpačky, stělnice, přibýlo oproti minulým letům i drobných krámků s tradičním pouťovým zbožím. Velké množství hostů přijíždělo auty, ale rozhodně nelitovali ti, kteří pouť spojili s procházkou — tak daleký výhled již dlouho nebyl, třeba od Větráku bylo vidět celé České středohoří jak na dlani, nemluví o bližších kopcích. Ani drobné dešťové přeháňky nemohly pokazit náladu. A tak do dobré pohody rušivě zasahoval jen pohled na nepřívěcký kostelíček, který je ve velmi ubohém stavu a potřeboval by alespoň nejnutnější opravy uvnitř i zvenčí.

● **Při slavnosti Vzkříšení** zazněly 13. dubna v soboteckém kostele opět několikrát slavné sobotecké intrády. Rozhodně by stálo za to zachytit některé jejich provedení na magnetofonový pásek pro budoucí generace.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 2. V. 1878 se narodil dr. Adolf Mikovský, ředitel Francouzského gymnasia v Praze. 8. V. 1843 zemřel sobotecký purkmistr Josef Franc, poslední muž v Sobotce, který nosil copánek. 9. V. 1918 zemřel v Markvaticích ThDr. Václav Mikolášek, náboženský spisovatel. 16. V. 1708 zemřel sobotecký děkan Ignác Šuma z Vlastislavi, barokní básník, „poeta laureatus“. 16. V. 1868 byl položen základní kámen ke stavbě Národního divadla v Praze. 19. V. 1943 zemřel v Jičíně sobotecký hodinář a výborný fotograf František Mencl. 23. V. 1913 byla v Sobotce otevřena tiskárna Karla Čepeláka. V květnu 1948 se na Sobotecku filmovalo Šrámkovo Léto.

● **Sobotečtí jubilanti:** 93 let se dožívá 22. V. Františka Šimůnková ze Zajakur. 85 let oslaví 24. V. Anna Linková ze Sobotky. 75 let se dožívají 3. V. Marie Slavíková ze Sobotky a 21. V. Anna Kunstová ze Stéblovic. 70 let oslaví 21. V. Anna Burešová ze Staňkovy Lhoty a Sába Hasmandová ze Sobotky, 22. V. Jaroslav Janů a 28. V. Jan Sedláček ze Sobotky. 65 let se dožívají 8. V. Emilie Pelcová, 19. V. Marie Vrátná, 23. V. Jan Žofka a 30. V. Antonín Nutil, všichni ze Sobotky.

● **Sňatky:** 12. IV. byli v Sobotce oddáni Stanislav Vrána a Jiřina Barkmanová z Rytířovy Lhoty, a ve stejný den František Cvrček a Antonie Vokounová z Libošovic. — 20. IV. uzavřeli v Sobotce sňatek Marie Šudová z Podkosti s Josefem Novákem z Malechovic a na Sychrově Hana Otmarová z Čalovic s Jaroslavem Tyrychtrem z Rytířovy Lhoty. 27. IV. byli oddáni v Praze Marie Maryšková ze Sobotky se Stanislavem Šprdlíkem z Prahy a v Sobotce Marta Hlubučková z Rovně s Václavem Jandou z Dolního Bousova.

● **Sestry Brixovy** ze Stéblovic se vdávaly 20. dubna na MNV v Sobotce. Marie si brala Jaroslava Slabého z Mladé Boleslavi a ženichem Blaženým byl Josef Jedlička ze Staňkovy Lhoty. Blahopřejeme!

● **Teprve nyní jsme se dověděli,** že 27. listopadu 1967 zemřela v Praze ve věku 78 let paní Marie Fikarová, roz. Mařanová ze Staňkovy Lhoty. Po mnoho let vyučovala na soboteckých školách, mezi svými žáky byla velmi oblíbena a ti se k ní také do posledních let hlásili. I po odchodu do Prahy zůstala věrnou Soboťačkou a ctitelkou díla Fráni Šrámka, s neobyčejným zájmem sledovala náš Zpravodaj a ještě v posledních dnech života v nemocnici jí byly velkou útěchou Šrámkovy Listy z léta.

● **Naše krajanka Marie Kyzivátová** zemřela 7. dubna 1968 ve věku 85 let v Los Angeles v Kalifornii v USA. Se svým mužem, soboteckým cukrářem Aloisem Kyzivátem a dvěma syny se vystěhovala v roce 1921 a celý další život prožila ve Spojených státech. Nepřetržitě udržovali styk s českými krajany a také se svou starou vlastí, kterou naposledy navštívili v době sokolského sletu 1948. Brzy potom Alois Kyzivát zemřel, ale jeho manželka se dále živě zajímala o události v Československu a v posledních letech četla se zájmem náš Zpravodaj. — Při posledním rozloučení jí zazněly české písně Kde domov můj a Zsvíť mi ty slunko zlaté.

● **10. dubna zemřel v Sobotce** ve věku 70 let zasloužilý veřejný pracovník města a dlouholetý poslanec MNV Josef Elebrant. Po několika volebních obdobích působil jako předseda a člen školské a kulturní komise, v poslední době jako člen komise lidové kontroly. Paní Marie Elebrantová děkuje touto cestou za četné projevy soustrastí.

● **30. dubna 1968** zemřel ve Špindlerově Mlýně ve věku 52 let Nikolaj Hladík. Za svého působení v Sobotce v letech 1935—1942 pracoval jako aktivní sportovní funkcionář, v roce 1945 se zúčastnil osvobozovacích bojů. I po odchodu od nás zůstal upřímným přítelem Sobotky a hlavně soboteckých sportovců.

● **Úmrtí v dubnu:** 2. IV. Anna Doležalová z Libošovic ve věku 88 let. 13. IV. Josef Mrkvička ze Sobotky ve věku 78 let. 16. IV. Marie Krausová z Drštěkryjí ve věku 55 let. 18. IV. Václav Srb ve věku 66 let a Marie Macounová ve věku 86 let, oba ze Spařenec. 21. IV. Marie Krečmerová z Prahy ve věku 79 let.

● **Paní Anna Mrkvičková** děkuje jménem rodiny touto cestou všem, kdož doprovodili na poslední cestě Josefa Mrkvičku ze Sobotky.

● **Výsledky soboteckých fotbalistů:** Mužstvo kopané Sokola Sobotka, nováček I. B třídy, si vede v jarních zápasech celkem úspěšně. Přinášíme zatím stručný přehled výsledků, podrobnější článek o soboteckých fotbalistech nám slibil jejich trenér Milan Málek po skončení souťže v červnu. Dnes jen stručně: do 10. května sehrálo mužstvo celkem 4 přátelské zápasy (vyhrálo s Dlouhou Lhotou 3:0, remizovalo s Kosořicemi 2:2, s dorostem Autoškody Mladá Boleslav 3:3 a s hokejisty téhož oddílu 1:1) a 6 mistrovských utkání (vyhrálo s Vrchlabím 3:1, s Hostinným 1:0, remizovalo v Semilech 2:2 a v Lomnici 0:0 a prohrálo s Trutnovem 0:1 a s Úpíci 1:2). Zatím jsou na 7. místě tabulky.